

Forståelse af de grundlæggende begreber: "Inddragelse" og "samskabelse"

Inddragelse¹

Der findes ikke en klar og almen accepteret definition af brugerinddragelse på hverken nationalt eller internationalt plan.

ViBIS (det nationale videnscenter for brugerinddragelse) definerer brugere af sundhedsvæsenet som patienter og pårørende. Brugerinddragelse omhandler med andre ord inddragelse af patienter og pårørende – og ikke inddragelse af medarbejdere i sundhedsvæsenet.

Inddragelsen af sundhedsvæsenets brugere, altså patienter og pårørende, kan overordnet opdeles i to dimensioner: Individuel brugerinddragelse og organisatorisk brugerinddragelse.

Individuel brugerinddragelse

Individuel brugerinddragelse er patientens og de pårørendes inddragelse i eget forløb. Det er videndeling mellem brugeren og den sundhedsprofessionelle, så brugernes præferencer, behov og kendskab til egen situation bliver afdækket.

Individuel inddragelse dækker også over brugerens mulighed for planlægning af og beslutninger om eget forløb samt mulighed for at kunne handle aktivt i forhold til behandling og håndtering af egen eller den pårørendes sygdom.

Organisatorisk brugerinddragelse

Organisatorisk brugerinddragelse er inddragelse i kvalitetsudviklingen af sundhedsvæsenet. Det kan ske ved at inddrage brugere som repræsentanter for brugerperspektivet i processer af betydning for organisering, udvikling og evaluering af sundhedsvæsenet.

Ved organisatorisk brugerinddragelse udpeges f.eks. repræsentanter for grupper af patienter eller pårørende, som deltager i projekter, råd eller udvalg, der er med til at udvikle eller evaluere indsatser i sundhedsvæsenet. Det kan også være i form af, at patienterne ikke er valgt til at repræsentere andre, men repræsenterer deres eget patientperspektiv.

På den måde sikrer man, at sundhedsvæsenet sætter patienters og pårørendes behov i centrum, når der for eksempel tænkes i nye løsninger og indsatser.

Pårørendeinddragelse

Pårørendeinddragelse omhandler inddragelse af pårørende i patientens individuelle behandlingsforløb eller organisatorisk inddragelse af pårørende i kvalitetsudvikling.

Samskabelse²

Der findes flere forskellige definitioner af samskabelse. Grundlæggende henviser begrebet til, at services ikke er som andre produkter, der kan leveres af en leverandør til en modtager, fordi service skabes i samarbejdet mellem serviceleverandøren og servicemodtageren.

¹ Kilde: ViBIS hjemmeside: <https://danskepatienter.dk/vibis/om-brugerinddragelse/definition-af-brugerinddragelse>

² Kilde: KL's hjemmeside: <https://www.kl.dk/nyhed/2015/marts/hvad-er-samskabelse/>

Samskabelse handler altså om, at services produceres i et samarbejde mellem offentlige og ikke offentlige aktører, hvor begge parter bidrager med væsentlige ressourcer.

Der findes ingen entydig definition af, hvordan samarbejdet skal se ud, for at det kan karakteriseres som samskabelse. Nogle taler bredt om samskabelse som alle former for samspil mellem offentlige og ikke offentlige aktører, mens andre mere snævert fremhæver, at modtageren af en service skal bidrage aktivt i produktionen af servicen, for at der kan tales om samskabelse.

En måde at skelne mellem samskabelse og andre typer samarbejder, kan være at skelne mellem co-management, co-governance og samskabelse. Der findes ikke nogen mundret dansk oversættelse af co-management og co-governance. Et bud på en oversættelse kan være sam-ledelse og sam-styring:

- Sam-ledelse handler om, at eksterne aktører inviteres ind i kommunerne for at levere offentlig finansierede services. Kommunerne koordinerer med de eksterne aktører, hvem der skal levere hvilke services, og de eksterne aktører deltager direkte i selve serviceleveringen. De mange kommunale eksempler på samarbejder med frivillige og frivillige foreninger kan bl.a. ses som eksempler på sam-ledelse.
- Sam-styring handler om, at eksterne aktører inviteres med ind i den kommunale beslutningstagning. De eksterne aktører er således ikke nødvendigvis med til at levere de besluttede services, men er med til at styre og planlægge udviklingen indenfor et politikområde og træffe beslutninger om fx hvilke services, der skal produceres, hvornår og hvordan. En del kommuner har taget fat på at arbejde med borgerbudgetter, der kan ses som et eksempel på sam-styring, hvor borgerne inviteres med ind i den kommunale beslutningstagning for et afgrænset fagligt eller geografisk område.
- Endelig handler samskabelse om, at borgerne selv er med til at producere de services, de modtager. Fra ældreområdet er rehabilitering et godt eksempel på, at borgerne aktivt deltager i at skabe den service, de er blevet visiteret til.